

UDK: 621.3.099(1-924.22):(4-672 EEZ):368:368.032.7:368.214:339.176

Mr Miloš M. Petrović¹

PRIKAZ INOSTRANOG ČLANKA

DA LI SE PRIPREMA „TVRDI BREGZIT“?

Na iznenađenje velikog broja svetskih stručnjaka, medija, ali i državnika, 52 odsto građana Velike Britanije koji su se odazvali referendumu 23. juna 2016. godine odlučilo je da njihova država odustane od višedecenijskog članstva u Evropskoj uniji, iako je sama podrška Bregzitu bila daleko od zanemarljive na nacionalnom nivou (od 53,4 posto u Engleskoj, 52,5 odsto u Velsu, 44,2 odsto u Severnoj Irskoj do svega 38 procenata u Škotskoj).² Prvi efekat izjašnjavanja odmah se osetio na berzama, gde je snažno opala vrednost akcija u domenu osiguranja.³ Londonska berza zabeležila je pad vrednosti deonica od preko 15 odsto (*Legal&General, Standard Life*), „Axa“ i „Generali“ u kontinentalnoj Evropi takođe su osetili jak pad, a čak i američki osiguravači poput „MetLife“ i „Prudential Financial“ pogođeni su padom vrednosti akcija od sedam procenata.

Iako se nakon višemesečnog perioda razmatranja daljih koraka u 2017. godini očekuje formalno pokretanje postupka povlačenja te zemlje iz članstva EU, nova britanska vlada još uvek ne otkriva svoje karte, te nije ozvaničeno da li će

---

¹ Mr Miloš Petrović, doktorand na Fakultetu političkih nauka

I-mejl: petrovic1milos@gmail.com

Rad je primljen: 7. 01. 2017.

Rad je prihvaćen: 16. 01. 2017.

² Hunt Alex, Wheeler Brian, Brexit: All you need to know about the UK leaving the EU, BBC News, 12.12.2016, pristupljeno preko: <http://www.bbc.com/news/uk-politics-32810887>

³ Ralph Oliver, Rovnick Naomi, Gray Alistair, Insurance sector hit hard by Brexit vote, *Financial Times*, 24.6.2016, <https://www.ft.com/content/518b8902-39e9-11e6-9a05-82a9b15a8ee7>

izlazna strategija podrazumevati postepeno povlačenje uz kidanje što manje veza sa Briselom ili, s druge strane, opciju „tvrđog Bregzita“, pri čemu bi se radikalnijim prekidom veza povratio najveći deo kompetencija prenetih Briselu (uz što manje ustupaka) – što bi moglo da izazove poremećaje na obe strane sa teže predvidivim ishodom.

Tereza Mej, premijer Ujedinjenog kraljevstva, svojom izjavom da „Bregzit znači Bregzit“ daje prostora za interpretacije da će ta zemlja pokrenuti proceduru izlaska po tvrdom modelu, što, izgleda, potvrđuju i slične izjave evropskih zvaničnika. To bi moglo da znači napuštanje jedinstvenog tržišta i gubitak tretmana dojučerašnje članice, što mnoge stručnjake brine s obzirom na stepen povezanosti Unije sa jednom od najvećih zemalja članica, koja je u više od 40 poslednjih godina svoj sistem usklađivala s evropskim normama. Iz tog razloga mnoga preduzeća zalažu se za ugovaranje tzv. tranzicionih aranžmana imajući u vidu da ne mogu da čekaju završetak istupanja Londona iz Unije, a kako bi omogućili određeni stepen izvesnosti za razvoj svojih poslova. Nakon formalnog iniciranja postupka po članu 50. Ugovora o Evropskoj uniji u prvoj polovini 2017, pod uslovom da ne bude dodatnih institucionalnih postupaka poput potencijalnog izjašnjavanja britanskog parlamenta, predviđa se da će razdruživanje trajati oko dve godine.

Opcija „tvrđog Bregzita“ u drugačijoj bi meri pogodila različita područja, te tako posledice za delatnost osiguranja ne moraju odgovarati onima koje bi uticale na delatnost upravljanja imovinom. U svojim analizama mogućih ishoda „tvrđog Bregzita“ koje slede dalje u tekstu, britanski stručnjaci za osiguranje i finansijsku regulaciju Tobin Ešbi i Elizabet Bad poručuju da je blagovremeno planiranje od suštinskog značaja za subjekte koji posluju u navedenim oblastima, imajući u vidu da će mnoge firme imati potrebu za razmatranjem strukturnih promena, pa čak i restrukturiranja, kako bi se prilagodile izmenjenom poslovnom kontekstu.⁴

Pristup britanskih subjekata tržištima širom Evropske unije osiguran je kombinacijom različitih „pasoša“ u raznim direktivama, koje predviđaju pravo na slobodno kretanje radnika, kao i na osnivanje podružnica firmi ili pružanja prekograničnih usluga bez dodatnih lokalnih saglasnosti. Ove važne odredbe u praksi se ne odražavaju u istoj meri u različitim domenima finansijskih usluga, a zavise i od strukture i poslovnih usmerenja. Npr. „Lloyd“ je do referenduma bio posebno atraktivan za osiguravače zbog svojih „pasoških“ privilegija u Evropskoj uniji, ali se odmah po izjašnjavanju građana moglo čuti da će deo poslova biti prebačen na nivo podružnica u EU, čime bi se zaobišlo tržište ovog osiguravača.⁵

⁴ Ashby Tobin, Budd Elizabeth, BREXIT: What would a ‘hard Brexit’ scenario mean for insurers and wealth managers? Out-Law, 14.11.2016, <http://www.out-law.com/en/articles/2016/november/brexit-what-would-a-hard-brexit-scenario-mean-for-insurers-and-wealth-managers/>

⁵ Out-Law, BREXIT: Passporting rights ‘fundamental’ to insurers, Lloyd’s chair warns, 7.9.2016, <http://www.out-law.com/en/articles/2016/september/brexit-passporting-rights-fundamental-to-insurers-lloyds-chair-warns/>

Iako su predstavnici tog finansijskog giganta snažno zagovarali opciju ostanka u Evropskoj uniji, nakon izjašnjavanja građana „Lloyd” najavljuje odlučnost da ostane globalno središte inovativnih praksi u osiguranju i reosiguranju.

Iako predstavnici „Lloyda”, kao i brojni drugi akteri, izražavaju svoju uverenost u budućnost razvoja poslovanja, i dalje postoji bojazan da će nastupiti odliv kapitala, kao i tradicionalnog poverenja u London, što bi moglo da se odrazi na dojučerašnju poziciju vodećeg finansijskog centra u ovom delu sveta. U tom smislu jasno je da će istupanje Britanije iz Evropske unije imati svoje finansijske i druge posledice. S druge strane, treba napomenuti da čak ni opcija „tvrđog” Brexita neće rezultovati automatskom promenom nadležnosti i obaveza. U skladu sa svojom tradicionalno jakim pozicijom, London će ostati jak centar za pružanje finansijskih usluga, premda će, svakako, doći i do određenog „odlivanja” u centre poput Frankfurta, Pariza, Luksemburga pa i Dablina, zavisno od nivoa stručnosti i drugih faktora.

U domenu (malo)prodaje osiguranja u Velikoj Britaniji postoji jak fokus na poslovanju unutar same zemlje. To znači da „pasoške” privilegije na evropskom tržištu za britanske osiguravače koji tako posluju nisu od suštinskog značaja kao u drugim vidovima finansijskih usluga. S druge strane, situacija je drugačija za osiguravače koji posluju na drugim tržištima, jer u direktivi Solventnosti II ne postoje odredbe koje se odnose na pravo osiguravača ili reosiguravača iz države nečlanice za uspostavljanje firmi, podružnica i pružanja prekograničnih usluga u zemljama Evropske unije. Osiguravači koji žele da nastave ili da pokrenu poslovanje u EU moraće da osnuju odgovarajući pravni subjekt sa sedištem u zemlji Evropske unije. Pored toga, ne treba zaboraviti da „lokalna autorizacija” tj. pribavljanje lokalnih saglasnosti i dozvola uvek zahteva vreme, čak i kad se radi o ograničenom broju slučajeva, a kamoli kad postoje i brojniji zahtevi.

Neke osiguravajuće grupe već imaju podružnice u domenu osiguranja po pravilima Evropske unije, pri čemu stvar može biti rešena uvećanjem kapaciteta ili procene i razmatranjem kapitalizacije. Pojačana razmatranja finansijskih institucija u domenu Solventnosti II mogu biti znak daljih koraka u pravcu izdvajanja Britanije iz članstva Evropske unije.⁶ Drugi osiguravači koji su po osnovu „pasoša” sprovodili poslovanje iz Britanije moraće da traže autorizaciju ili možda da ugrade lokalni entitet koji će to učiniti. To bi moglo voditi u pravcu restrukturiranja, poput uspostavljanja novih podružnica ili pak prodaje neprofitabilnih firmi u državama Evropske unije. Racionalizacija bi mogla da stvori dodatne prilike za firme koje trenutno imaju mogućnost poslovanja u osiguranju u zemljama Evropske unije bez potrebe za „pasošem” tako što će preuzeti poslovanje od osiguravača koji nisu voljni da stupe u proces lokalne autorizacije.

---

⁶ Out-Law, BREXIT: Treasury select committee launches inquiry into EU insurance regulation, 15.9.2016, <http://www.out-law.com/en/articles/2016/september/brexit-treasury-select-committee-launches-inquiry-into-eu-insurance-regulation/>

U svojim izveštajima Tobin Ešbi i Elizabet Bad odvojeno posmatraju „Lloyds” i londonsko tržište, koji u velikom stepenu posluju u zemljama Evropske unije (tako je Evropski ekonomski prostor u 2015. godini ukupnoj premiji „Lloyda” doprinosa sa 11 odsto). Nije upitno da bi gubitak „pasoških” privilegija u slučaju tvrdog Bregzita imao značajan efekat na to poslovanje, te se „Lloyd” snažno zalaže za produžetak takvog režima. Ipak, političko opredeljenje Londona da u budućnosti ograniči slobodu kretanja može ovakva zalaganja učiniti neostvarivim, pa se kao alternativa pominju čak i razmatranja „Lloyda” za „kontinentalnom bazom”.

Tvrđi Bregzit imao bi različite posledice i na različite vrste osiguranja. U tom smislu ilustrativan je primer osiguranja motornih vozila. Važeća direktiva o osiguranju motornih vozila propisuje da pretplatnici ove usluge (npr. prema trećim licima) mogu da koriste tu uslugu širom Evropske unije. Direktiva takođe propisuje ukidanje graničnih provera osiguranja motornih vozila kako bi se osiguralo da vozila mogu biti upotrebljavana na jednako pristupačan način unutar same države članice kao i izvan nje, u drugoj državi članici EU. Tvrđi Bregzit bi možda vodio tome da britanska vlada počne da ugovara pojedinačne uzajamne sporazume sa svakom državom članicom kako bi se nastavilo sprovođenje dosadašnje prakse, uz pritisak da se u međuvremenu ugovore i „tranzicioni aranžmani”.

Kao kontrast domenu osiguranja, postoje odredbe koje regulišu ponudu finansijskih usluga i uspostavljanje firmi iz trećih zemalja unutar Unije bez potrebe da regulatorno telo EU sve to autorizuje shodno relevantnim pravnim aktima: MiFID II (Direktiva za tržišta finansijskih instrumenata) i MiFIR, akt koji ažurira pravila što se odnose na tržišta finansijskih instrumenata. Ipak, iako je to moguće, radi se o malom broju slučajeva i zahteva i formalnoj proceni ekvivalencije. Takođe, prema direktivi o menadžerima alternativnih investicionih fondova (AIFMD), postoji ograničena mogućnost takvih fondova da se reklamiraju klijentima na osnovu „pasoških” privilegija. Prethodno je neophodno da se testira (a potom i aktivira) mogućnost izdavanja pasoša za državu nečlanicu u područjima marketinga i rada podružnica. Kako bi to bilo omogućeno Velikoj Britaniji, EU bi trebalo da se izjasni da postoji „ekvivalencija” Londona (u pogledu ispunjenosti formalnih uslova) sa državama članicama Unije.

Kako bi preduzeće moglo da ima neometan pristup evropskom tržištu, kao glavna opcija stoji mogućnost uspostavljanja i pribavljanje lokalne autorizacije u državi članici Evropske unije. Ipak, u slučaju osiguranja, ovo je dugotrajan proces u kojem evropska zakonodavna tela možda ne bi bila u mogućnosti da odgovore na sve zahteve. U tom smislu potrebna su ispitivanja na koji način preduzeće u Evropskoj uniji može biti delegirano i „outsorsovano” (angažovanjem spoljnih saradnika) iz Britanije, kao i obratno. Direktive koje se odnose na upravljanje imovinom predviđaju takve aranžmane, ali i propisuju određene preduslove kako bi se osiguralo da svako ko upražnjava aktivnost tog tipa može da posluje u okviru

odgovarajućeg zakonodavnog okvira. Mogućnost delegiranja, „outsorsinga“ ili reosiguranja od velikog je značaja pre svega za Britaniju. U tom smislu važno je da bude postignuto formalno razumevanje sa Briselom da su britanski regulatorni okviri do izuzetne mere regulisani. U slučaju povezanih domena upravljanja investicijama, pod više direktiva predviđena je mogućnost EU preduzeća da delegiraju upravljanje portfeljom upravljača koji nije iz Evropske unije.

Kao odgovor tvrdom Brezitu sve se češće sugerše termin „ekvivalentnost“. Ipak, čak i tamo gde je taj termin primenjiv, to nije sveobuhvatno rešenje, te iako jeste od pomoći, ipak se radi o jednom procesu gde ne postoji alternativa konkretnijim merama poput lokalne autorizacije. Evropski regulatori takođe žele da osiguraju i to da poslovanje u okviru njihove nadležnosti ima dovoljno materijalno prisustvo, odnosno da takve firme ne budu svedene na formalnost gde se poslovanje zapravo u potpunosti sprovodi iz Londona, tj. izvan Evropske unije. Slična pitanja se postavljaju i u slučaju preduzeća baziranih u Evropskoj uniji, koja putem pasoških privilegija žele da pružaju usluge u Britaniji; i tu se mogu očekivati slični izazovi i zahtevi za ekvivalentnost. U slučaju bržeg istupanja Londona iz Evropske unije, Ešbi i Bad smatraju da će morati da usledi adresiranje i pitanja od šire evropske važnosti, poput daljeg rada preduzeća koja sprovode svoje aktivnosti prema Direktivi za tržišta finansijskih instrumenata.

Londonsko tržište je trenutno najveći globalni centar u domenu osiguravajućeg pokriva komercijalnog rizika i drugih vidova rizika, sa znatnim obimom osiguranja i reosiguranja, i pristupom petsto miliona osiguranika u Evropskoj uniji (procenjuje se da je prihod od premija u tom aspektu šest milijardi funti).⁷ U tom smislu od velike je važnosti da se očuva pristup ovom tržištu, što će biti predmet razgovora Londona i Brisela tokom istupanja Britanije iz Evropske unije. Pasoške privilegije u domenu finansijskih usluga i sloboda kretanja podrazumevaju da osiguravač ili broker može da pruža usluge ili uspostavi podružnicu u drugoj državi članici bez posebne dozvole, što neće biti tako kada prava iz Ugovora o Evropskoj uniji prestanu da važe za Veliku Britaniju.⁸

Postoje i drugi načini da se redefinišu veze sa Evropskom unijom i tržištima osiguranja. Model koji podrazumeva najmanje poremećaja bilo bi pristupanje Evropskom ekonomskom prostoru po ugledu na Norvešku i Island, mada je premijerka Mej sugerisala da postoji potreba za novim ugovornim odnosom umesto već postojećih rešenja. Pod ovim modelom Solventnost II i Direktiva o distribuciji osiguranja, kao i druga evropska pravila, i dalje bi se primenjivale u Britaniji i omogućile bi firmama da zadrže korist od pasoških privilegija. Ipak, najveće prepreke u ovom slučaju jesu političke, budući da bi bilo teško ubediti

---

⁷ Haken Bob, Hodgson Laura, What impact might Brexit have on the London insurance market? 8.8.2016, <http://www.insidebrexitlaw.com/blog/what-impact-might-brexit-have-on-the-london-insurance-market>

⁸ Ibid

građane koji su glasali za izlazak iz Evropske unije da pristanu na dalje sprovođenje slobode kretanja evropskih građana, a da u isto vreme britanski zakonodavci ostanu u obavezi usklađivanja s normama Evropske unije.

Primer Švajcarske, koja nije članica Evropskog ekonomskog prostora, može takođe poslužiti za razmatranje. Ta zemlja je sa Briselom potpisala niz bilateralnih sporazuma, uključujući i ugovor iz 1989. godine, kojim se evropskim osiguravačima u domenu neživotnih osiguranja dozvoljava pristup švajcarskom tržištu, i obratno. Ukoliko bi London želeo da postupi po ovom modelu, trebalo bi da otpočne sa pripremama za potpisivanja pojedinačnih bilateralnih sporazuma u svim oblastima, uključujući i delatnost osiguranja.

Literatura

- Hunt Alex, Wheeler Brian, Brexit: All you need to know about the UK leaving the EU, BBC News, 12.12.2016, pristupljeno preko: <http://www.bbc.com/news/uk-politics-32810887>
- Ralph Oliver, Rovnick Naomi, Gray Alistair, Insurance sector hit hard by Brexit vote, *Financial Times*, 24.6.2016, <https://www.ft.com/content/518b8902-39e9-11e6-9a05-82a9b15a8ee7>
- Ashby Tobin, Budd Elizabeth, BREXIT: What would a ‘hard Brexit’ scenario mean for insurers and wealth managers? *Out-Law*, 14.11.2016, <http://www.out-law.com/en/articles/2016/november/brexit-what-would-a-hard-brexit-scenario-mean-for-insurers-and-wealth-managers/>
- Out-Law, BREXIT: Passporting rights ‘fundamental’ to insurers, Lloyd’s chair warns, 7.9.2016, <http://www.out-law.com/en/articles/2016/september/brexit-passporting-rights-fundamental-to-insurers-lloyds-chair-warns/>
- Out-Law, BREXIT: Treasury select committee launches inquiry into EU insurance regulation, 15.9.2016, <http://www.out-law.com/en/articles/2016/september/brexit-treasury-select-committee-launches-inquiry-into-eu-insurance-regulation/>